CABİR BİN ZEYD (radıyallahü anh)

Tabiînden hadîs âlimi ve fakîh. İsmi Câbir bin Zeyd El-Ezdî, El-Basrî'dir. Künyesi Ebû'ş-Şa'şâ El-Cevzî'dir. Basra'da yaşamış olup aslen Umman'lıdır. Tabiînin imâmlarındandır. İbni Abbâs, İbni Ömer, İbni Amr, İbni Zübeyr, Hakem bin Amr, Hazreti Muâyiye, İkrime (radıyallahü anhüm) ve Eshâb-ı kiramdan birçoklarından hadîs öğrenmişdir. Katâde, Amr bin Dinar, Ya'lâ bin Müslim, Eyyûb-i Sahtiyanî, Amr bin Herem ve daha birçok âlim de Câbir bin Zeyd'den hadîs öğrenmiş ve rivâyet etmişlerdir. Rabbân: İbni Abbâs'a bir mes'ele sordum. "Câbir bin Zeyd aranızda olduğu halde bana soru mu soruyorsunuz? (Yani bana sormanıza lüzum yok gidin O'na sorun)" buyurdu, diye haber vermişdir. İbni Muin ve Ebû Zûrâ, Câbir bin Zeyd'in sika (güvenilir) bir râvi olduğunu söylemişlerdir.

İclî: "Câbir bin Zeyd tâbiîndendir ve sikadır. Buhârî târihinde Câbir bin Zeyd'den rivâyetle diyor ki: (İbni Ömer ile görüştüm. Bana "Yâ Câbir muhakkak ki sen Basra'nın fıkıh âlimlerindensin" dedi). İbni Hibbân "Câbir, sika râvilerden olup, fakîh idi. Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) ile aynı Cuma'da defn edildi. O Allahü teâlâ'nın Kitabını en iyi bilenlerden idi" demiştir. Haricîlerin bir kolu olan İbâdiyye mezhebinden idi, diyenler var ise de bu doğru değildir. Ancak bu sözlerin yayılması üzerine Haccâc onu Umman'a sürdü. Fakat bir müddet sonra tekrar Basra'ya döndü. Dâvud bin Ebî Hind, Uzrâ'dan rivâyette dedi ki: Câbir bin Zeyd'in yanına girdim; "İşte şunlar İbâdiyye fırkasındandırlar ve seni kendilerinden sayıyorlar" dedim. Câbir bana "Böyle bir şeyden Allahü teâlâya sığınırım" diye cevap verdi.

Vefâtına çok yakın, ölüm döşeğinde yatarken kendisine bir isteği, arzusu olup olmadığı sorulduğunda; Hasan-ı Basrî hazretlerini görmek istediğini söylemiştir. Hasan-ı Basrî (radıyallahü anh) geldiği zaman; "Ey kardeşlerim işte bu saatte ben sizden ayrılıyorum. Ya Cennete veya Cehenneme gideceğim" dedi ve O'ndan ma'nevî yardım istedi.

İbni Ömer (radıyallahü anh) bir gün tavaf sırasında Câbir bin Zeyd'e rastladı ve ona şöyle dedi: "Sen Basra'nın fukâhâsındansın. Elbette senden fetvâ isterler. Delîlin Kur'ân-ı kerîm ve Sünnet-i Resûl olmadıkça fetvâ vermeyesin. Eğer böyle yapmazsan hem kendin helak olur hem de başkalarını helak edersin." Câbir bin Zeyd daha önceden olduğu gibi bundan sonra da şer'î delîllere (Kur'ân-ı kerîm ve Sünnet-i Resûlullah'a) çok daha sıkı yapışmağa başladı. Çok cömert olup kendisine hediye edilen şeylerin hepsini dağıtırdı.

Câbir bin Zeyd üç şeyde pazarlık etmezdi: Birincisi, Mekke-i Mükerreme'de kira ücretinde, ikincisi âzâd etmek için satın aldığı kölede ve üçüncüsü kurban edeceği hayvanda. Câbir bin Zeyd hazretleri Cuma namazı için mescide gelince ellerini açar ve "Yâ Rabbî beni bugün sana (kavuşmağı) isteyenlerin en çok isteyeni, sana yaklaşanların en yaklaşanı, sana duâ eden ve seni isteyenlerin en başarılısı (duâsı en çok kabûl olanı) eyle" diye duâ ederdi.

Haccâc bin Ebî Uyeyne anlatıyor: Câbir bin Zeyd bir gün bizim namazgahımıza geldi ve ayağında deriden eskimiş iki ayakkabı vardı. Buyurdu ki: "Ömrümün altmış yılı bunlarla geçti, ömrümün geçtiği bu iki ayakkabıyı hayır (iyilik) ve Allahü teâlâya kulluk ile geçirdiğim zamanlar dışında kalan şeylerden çok daha severim." Mâlik bin Dinar buyuruyor ki: Birgün ben İslâm ilimlerinden bir şey yazarken Câbir yanıma çıkageldi. Ona "Bu san'atımı nasıl buluyorsun Ey Eb-üş-Şa'şâ" dedim. "Evet, sanat senin sanatındır. Allahü teâlâ'nın kitabındaki hükümleri insanlara bildirmekle ne iyi yapıyorsun. Bir yapraktan diğer yaprağa, bir kelimeden diğer kelimeye ve bir âyetten diğer bir âyete. Senin bu yaptığında hiç uygunsuz bir şey yoktur." dedi. İbni Sîrîn "Cafer bin Zeyd dünyâyı ve parayı sevmekten kurtulmuştu, (yani dünyâya ve paraya hiç kıymet

vermezdi)” buyurmuştur. Buyurdu ki: “Farz olan haccı yaptıktan sonra bir fakîre veya yetime az bir şey sadaka vermeyi nafile hac (umre) yapmaktan daha çok severim.”

Hammâd bin Zeyd Amr bin Dinar, Câbir bin Zeyd’den, o da İbni Abbas’tan Resûlullah’ın (aleyhisselâm) “Kim bana salevât okumayı terk ederse Cennet yolunu bulamaz.”

“Neseb yolu ile evlenilmesi haram olanlar süt kardeşliği yoluyla da haramdır” buyurduğunu rivâyet etmişlerdir.

1) El-A’lâm cild-2, sh. 104

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 72

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-2, sh. 38

4) Hilyet-ül-evliyâ cild-3, sh. 85

5) Tehzîb-ül-esmâ ve’l-lugâ cild-1, sh. 141